

До Научното жури
по процедурата за „доцент“
по Конституционно право
в Юридическия факултет
на СУ „Св. Климент Охридски“

РЕЦЕНЗИЯ

По конкурс за „доцент“, обявен за Юридическия факултет на Софийския университет „Св.Климент Охридски“ (ДВ, бр. 100 от 15.12.2017 г.). Област на висше образование: 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право, специалност: Конституционно право (Сравнително конституционно право)

С кандидат **Мартин Кирилов Белов** – главен асистент по Конституционно право в Катедра „Конституционноправни науки“ на Юридическия факултет на СУ „Св.Климент Охридски“, доктор по право

Рецензент **проф. д-р Пламен Киров**

Уважаеми членове на научното жури,

Назначен съм за член на журито със Заповед на Ректора на Софийския университет РД 38-90 от 30.01.2018 г. В съответствие с решението от първото заседание на научното жури съм изготвил настоящата рецензия. В обявения конкурс за „доцент“ по Право 3.6. Конституционно право (Сравнително конституционно право) от СУ „Св. Климент Охридски (ДВ, бр. 100 от 15.12.2017 г.) участва единствен кандидат – главен асистент доктор Мартин Кирилов Белов от Катедра „Конституционноправни науки” на Юридическия факултет.

Кандидатът е представил всички изискващи се по Закона за развитие на академичния състав в Република България документи за конкурса. Всички норми на българското законодателство по отношение на настоящия конкурс са изпълнени. Заявявам, че не съм в конфликт на интереси с кандидата, нито в съавторство с него по публикациите, представени в конкурса.

Познавам добре преподавателската и научната кариера на кандидата, концентрирана основно в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. Мартин Белов е последователно хоноруван асистент (2005 г. - 2006 г.), редовен докторант (2006 г. - 2008 г.), асистент (2008 г. - 2009 г.), старши асистент (2009 г. - 2011 г.) и главен асистент (2011 г. до настоящия момент) в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. През 2009 г. получава докторска степен за дисертационен труд на тема „Пряка демокрация – национални и сравнителноправни аспекти“. Непосредствен свидетел съм на научното, преподавателското и професионалното развитие на кандидата.

Гл. ас. д-р Мартин Белов е преминал през всички степени на професионално и научно развитие, необходими за достигане до академичната длъжност „доцент“, по един последователен начин, като всяка следваща стъпка надгражда предходната. Заслужава да бъде отбелязан фактът, че кариерата на кандидата е концентрирана преимуществено в СУ „Св. Климент Охридски“ и по-специално в Юридическия факултет, катедра „Конституционноправни науки“.

Научните интереси и преподавателската дейност на Мартин Белов са съсредоточени в актуалните, сложни и дискуссионни въпроси на конституционното право, като проблемите на основните конституционни начала, законодателната дейност и парламентарния контрол, политическите права на гражданите, упражняването на правото на политическо сдружаване, дейността на политическите партии, динамиката на модела на разделение на властите в българската конституционна система. Научните търсения на кандидата се движат в широки граници, като аргументираните му тези допринасят за обогатяване на съществуващите знания в областта на конституционното и сравнителноконституционното право. Част от научните публикации предлагат критичен анализ на законодателни текстове и решения на конституционната юрисдикция. Трудовете на Мартин Белов са актуални и свидетелстват за висок професионализъм и задълбочен научен анализ на широк кръг от най-значимите теми на съвременното българско конституционно право.

Мартин Белов се отличава с трудолюбие, умение да работи в екип, активна гражданска и научна позиция в творческите си търсения. Темите и резултатите от неговите публикации са от съществено значение за развитието на правната теория и българската правна система. Трудовете на кандидата се

отличават с висок научен стил и достъпен език. Кандидатът умее компетентно и задълбочено да изследва широк кръг научни теми на конституционната теория и практика.

Научните постижения и преподавателските качества на кандидата са високи и са от съществено значение за доброто развитие и на катедрата по „Конституционноправни науки“, като цяло. Мартин Белов притежава необходимата ерудиция, познания и умения както за задълбочени научни изследвания, така и за отговорна преподавателска дейност, съответстваща на най-високите дидактични изисквания в съдържателен план, а също и от гледна точка на използваните преподавателски методи. Кандидатът години наред успешно води отделни лекции и пълни лекционни курсове, включително по предметите „Конституционно право“ и „Сравнително конституционно право“.

В качеството ми на дългогодишен преподавател по Конституционно право, а също така и на ръководител на катедрата по „Конституционноправни науки“, съм имал възможността да констатирам, че гл.ас. д-р Мартин Белов работи всеотдайно със своите студенти, използва модерни способности за преподаване (мултимедийни презентации, ролеви игри, дискусии и др.). Мартин Белов системно използва форми на текущ контрол и е взискателен, но едновременно с това и толерантен към студентите. Кандидатът се ползва с авторитет и уважение както сред своите колеги, така и сред студентите от специалностите „Право“, „Международни отношения“, „Европеистика“ и „Публична администрация“, на които преподава.

Гл. ас. д-р Мартин Белов осъществява и важна научно-административна дейност. Координатор е на Юридическия факултет по програма „Еразъм“ и на Университетската агенция на франкофонията за ЮФ на СУ „Св. Климент

Охридски“. Член е на Факултетния съвет на Юридическия факултет, на Общото събрание на СУ "Св. Климент Охридски", на Комисията по качество на обучението на Юридическия факултет и др.

Мартин Белов е активен участник както в българския, така и в международния научен живот. За това свидетелства участието му в 17 научни проекта (11 международни и 6 български), в 51 международни и национални научни конференции, както и специализациите му в 13 академични институции в Европа (университети и научни институти) в областите на конституционното право, сравнителното конституционно право и европейското конституционно право. В качеството си на научен ръководител на някои от проектите, в които кандидатът участва мога да споделя голямото си задоволство от добрата ни съвместна работа.

Научните публикации на гл. ас. д-р Мартин Белов са добре познати на научната общност. Това е видно от факта, че кандидатът е представил списък с близо 200 цитирания на научните му трудове, някои от които и от чуждестранни учени в списания и книги, публикувани в чужбина. Д-р Мартин Белов се интересува както от класически, така и от най-съвременни проблеми на националния и сравнителния конституционализъм. На класическите проблеми на конституционното и сравнителното конституционно право са посветени публикациите му в областите на българската, балканската и сравнителната конституционна история, както и разработките му, свързани с различни държавни институции (особено органите на изпълнителната и съдебната власт). Кандидатът предлага и множество съвременни и новаторски разработки в слабо изследвани области на националното, европейското и сравнителното конституционно право. Такива са две от монографиите му – „Българската конституционна

идентичност“ и „Финансов конституционализъм“, както и статиите и главите от книги, посветени на европейския наднационален и глобалния конституционализъм. Наред с тези две групи публикации съществува и трета. Тя третира по нов и нестандартен начин утвърдени теми на конституционната наука. Тук попадат публикациите на д-р Белов, свързани с конституционната аксиология, разделението на властите, човешкият образ на конституцията, нормативните идеологии и нормативните идеи и др.

Кандидатът в настоящия конкурс демонстрира широки научни интереси. Те се простират между националната и сравнителната конституционна история, изследването на съвременното конституционно право в неговите национални, сравнителноправни и европейски измерения и търсенето на отговори на научни въпроси, свързани с взаимодействието на националния и наднационалния конституционализъм в контекста на конституционно-политическите системи от началото на XXI в. На тези широки интереси съответства и подобаващ брой научни публикации. В конкурса д-р Мартин Белов участва с четири монографични труда, една студия, един учебник(в съавторство), едно съставителство на сборник, 56 научни статии, публикувани в списания или като части от сборници и с една научна редакция на превод от немски език.

Тези научни трудове се систематизират в три основни групи според техния предмет на анализ. Това са трудове, свързани с изследването на: учението за конституцията; конституционния статус на личността и институциите на държавната власт. В тези три групи попадат публикации, посветени на действащото българско конституционно право, но също така и изследвания на историкоправна и сравнителноправна тематика. Често кандидатът д-р Белов ни предлага и комбиниран анализ, съчетаващ

исторически, сравнителноправни, институционалистки, функционалистки и социо-правни методи.

В областта на учението за конституцията гл.ас. д-р Мартин Белов разработва публикации, посветени на редица концептуални въпроси. Такива са темите за конституционните източници и норми, за конституционните ценности и принципи, за учредителната власт, за т.нар. „секторни конституции“ като икономическата и финансовата конституции., както и за формата на държавно управление и формата на държавно устройство. Наред с тези традиционни за конституционната наука теми д-р Белов изследва и нетрадиционни и оригинални, но важни проблеми като конституционната идентичност и времевите измерения на конституционализма. Не на последно място, Мартин Белов се интересува и от структурата на конституцията – въпрос, на който е посветил две статии относно същността и функциите на конституционния преамбюл.

Две от статиите на д-р Мартин Белов са свързани с проблематиката на източниците и нормите на конституционното право. Това са статиите „Източниците на правото в действие – правосъдието между позитивизма и реализма“ и „Идейното наследство на Магна Харта и неговата рецепция в българския конституционализъм“. В статията си „Източниците на правото в действие – правосъдието между позитивизма и реализма“ Мартин Белов проучва съответствието или по-точно несъответствието между позитивисткия възглед за нормативната йерархия в българското конституционно право, доктриналната концепция за тази йерархия и разбирането на българските магистрати относно нея. Статията е опит за социологически анализ на важен въпрос за българския конституционализъм, който според мен е успешен и заслужаващ одобрение. Статията „Идейното наследство на Магна Харта и

неговата рецепция в българския конституционализъм“ предлага определение на същността на нормативните идеологии и нормативните идеи. В нея авторът дава и нагледни примери за тези нови концепции с нормативните идеологии и идеи, заложиени в Магна Харта, които повлияват развитието на европейския и световния конституционализъм.

Значителна част от публикациите на Мартин Белов, попадащи в тази група, касаят конституционните ценности и конституционните принципи. Три от статиите – „Същност на конституционните ценности и конституционните принципи“, „Същност и система на конституционната аксиология“ и „Функции на конституционната аксиология“, са посветени на проблемите на конституционната аксиология, разглеждана от кандидата като учение за същността и функциите на конституционните ценности и принципи.

Друга група публикации са свързани с отделни конституционни принципи и ценности. Научните интереси на Мартин Белов са концентрирани предимно в два конституционни принципа – разделението на властите и демократичната държава. На тях той отделя специално внимание в книгата си „Гражданското участие в политическия процес. Конституционноправни основи“, в Глава I, раздел 2 от книгата си „Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм“, както и в статиите „Separation of Powers reconsidered: a Proposal for a New Theoretical Model at the Beginning of the 21st Century“, „Времето на разделението на властите в съвременното българско конституционно право“, „Конституционноправна същност и типология на патронажната власт“, „Теорията за вето актьорите като допълваща аналитична концепция в конституционното право“, „Вето актьорите в историята на българския конституционализъм“, „Разделението на

властите и вето актьорите в съвременния конституционализъм“, „Динамика на институционалното неравновесие при действието на Търновската конституция“, „The Distribution of External Power Competences in the Contemporary Bulgarian Constitutional Model“, „Опит върху актуалните измерения на институционализацията на властовата динамика“ и „Българската конституционна демокрация – типология и историческо развитие“. Същевременно в статиите си „Establishment of the Modern Constitutional Principles in Bulgaria. The Tarnovo Constitution of 1879“ и „Globalisation, Crisis of Territoriality and their Effects on the Constitutional Principles“ кандидатът третира наред с демократичната държава и разделението на властите още и суверенитета, правовата държава и социалната държава.

Въпросите на суверенитета и учредителната власт, на нейната същност и процедури за осъществяване, са основни теми на изследване в статиите „Отвъд конституционния фетишизъм – какви промени са необходими в Конституцията от 1991 г. с оглед на нейната легитимност“, „Методология на конституционната промяна“ и „Същност и типология на конституционния консенсус“. Въпросите на суверенитета и учредителната власт са анализирани още в монографията „Българската конституционна идентичност“ и в останалите публикации на автора, посветени на конституционната идентичност, както и в статиите „Establishment of the Modern Constitutional Principles in Bulgaria. The Tarnovo Constitution of 1879“ и „Globalisation, Crisis of Territoriality and their Effects on the Constitutional Principles“.

Конституционните основи на икономиката и финансите са обект на изследване от Мартин Белов в книгата му „Финансов конституционализъм“, както и в статиите „Финансовият конституционализъм – „научна

фантастика“, „игра от бъдещето“ или актуална конституционно-политическа реалност?“, „Бюджетът като исторически еволюиращ културологичен код за интеграция и инклузивност на политическите общности“ и „Конституционни основи на пазарната икономика в Република България“.

Следващата група въпроси, които са част от конституционното учение и са изследвани от д-р Белов са формата на държавно управление и формата на държавно устройство. Те са внимателно и подробно анализирани в раздели V и VI от учебника „Сравнително конституционно право“, в книгата „Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм“, както и в статиите „Конституционната монархия като основна форма на държавно управление през XIX в. и „Forms on the Borders of Statehood – Confederations, “Confederal Federations” and International Regimes with Confederal Character“.

Влиянието на времето върху конституцията, конституционната система и конституционализма се изследва в статиите на кандидата за доцент д-р Мартин Белов „Времето разделение на властите в съвременното българско конституционно право“ и „Таймингът като част от правната институционализация на времето в съвременното българско конституционно право“.

Мартин Белов ни предлага оригинално изследване на конституционния преамбюл в две свои статии - „Преамбюлът в европейския конституционализъм“ и „Функции на конституционния преамбюл.

Конституционният статус на личността е една от големите класически теми на конституционната теория и конституционното право. В тази област гл. ас. д-р Мартин Белов има няколко публикации. В тях той разглежда по нов

начин както класически, така и съвременни проблеми, свързани със статуса на българските граждани, европейското гражданство, личните и политическите права, гаранциите за правата на човека и др. Бих искал да отлича две статии на д-р Белов в тази проблемна област. Едната от тях е „Human Dignity in Bulgaria“, която е публикувана като глава от книгата „Human Dignity in Europe“. Другата е статията „Човешкият образ в конституцията“, част от сборника от научен проект, на който съм научен ръководител.

Други приноси статии са свързани със статуса на европейските граждани („EU Citizen – Market Agent, Political Player or a New Dimension of the Personal Identity. Is There any Chance of a „Supranational Nation” on the EU Level?“), свободата на вероизповедание (“Модели на религиозна свобода и толерантност според Търновската конституция”) и свободата на сдружаване в политически партии („Ограничители на партийния политически плурализъм в съвременния български конституционен модел“).

Значителна част от публикациите на кандидата д-р Белов по въпросите на конституционния статус на личността са в сферата на политическите права. На тях той е посветил самостоятелна монография – „Гражданското участие в политическия процес. Конституционноправни основи“, в която изследва политическите права, съставляващи тъканта и представляващи инструменти за осъществяване на пряката, представителната, делиберативната демокрация и демокрацията на участието.

Пряката демокрация е тема на докторската дисертация на Мартин Белов. Същевременно той ни предлага нови публикации в тази голяма проблемна област на конституционализма, които са различни по своето съдържание и предназначение от дисертационния труд и не повтарят нито

части от него, нито застъпени в него тези. Специално внимание тук заслужават статиите „Direct Democracy and European Integration“, „Reconsidering the Boundaries between Direct and Representative Democracy“ и „Прямая демократия в местном самоуправлении Республики Болгарии“.

Други оригинални статии на Мартин Белов в области, свързани с политическите права, които имат както теоретично, така и практическо значение, са „Опозицията и правото на опозиция в съвременното българско конституционно право“, както и вече посочената „Ограничители на партийния политически плюрализъм в съвременния български конституционен модел“.

С политическите права е свързана и статията „Конституционната комуникация в съвременния български конституционен модел“. В нея авторът разглежда същността на явление, което той определя като „конституционна комуникация“ и разграничава нейните видове. Темата за конституционната комуникация е от траен интерес на д-р Белов. На нея той е посветил още статията си „Зараждането на символичната политика в зората на българския конституционализъм. Конституционната комуникация между монарх и парламент при управлението на княз Александър I Батенберг“, както и части от научните си публикации, свързани с предлагането на концепция за разделението на властите и по-специално на символично-комуникационна власт.

Третата група научни трудове на гл. ас. д-р Мартин Белов касаят институциите на държавната власт. Специално внимание сред тях заслужава монографията „Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм“. Въпреки че тя е посветена основно на институциите на държавния глава, правителството и министрите,

в нея се разглеждат също така статуса, функциите и правомощията на парламента. Кандидатът в настоящия конкурс поставя на разглеждане конституционни проблеми на изпълнителната власт и в редица други свои произведения като Раздел VIII „Държавен глава“ и Раздел IX „Правителство“ от учебника „Сравнително конституционно право“ и статиите „Executive Power Metamorphoses in the History of the Balkan Constitutionalism: Between the Imperatives of the Constitutional Teleology and the Potentialities of the Political Reality“, „Separation of Powers reconsidered: a Proposal for a New Theoretical Model at the Beginning of the 21st Century“ и „Конституционната монархия като основна форма на държавно управление през XIX в.“.

Някои статии на д-р Белов анализират статуса, функциите, правомощията и въобще проблемите – нормативни, теоретични и практически, на отделни държавни институции. Такива са статиите „Конституционният статус на монарха в балканския конституционализъм“, „Президентът и пряката демокрация“, както и Раздел VII „Парламент“ от учебника „Сравнително конституционно право“.

Наред с изпълнителната власт, друг акцент в интересите на д-р Белов, свързани с изследването на системата на държавните органи, представляват проблемите на съдебната власт. В тази област д-р Белов предлага глава X „Съдебна власт“ от учебника „Сравнително конституционно право“, както и статиите „Демократичната легитимност на съдебната власт“ и „Гаранция за правата на човека ли са съдебните заседатели?“.

Мартин Белов полемизира относно същността и функциите на съда със съдебни заседатели както в исторически план (в статията „Идейното наследство на Магна Харта и неговата рецепция в българския конституционализъм“), така и с оглед на съвременните измерения на този

институт на съдебната власт и правовата държава. Това той прави основно в статията си „Гаранция за правата на човека ли са съдебните заседатели?“ и отчасти в статията си „Демократичната легитимност на съдебната власт“.

След направения обзор на научните публикации, с които гл.ас. д-р Мартин Белов участва в конкурса за доцент, бих желал да предложа по-подробен анализ на представените за рецензиране монографични изследвания, които имат характер на хабилитационни трудове.

Книгата „Българската конституционна идентичност“ е безспорно интересен научен труд, който има няколко основни акцента. Първо, той засяга едно от най-новите явления в конституционното право, което в последните години заема централна част от дискусиите в конституционната наука в Европа. Наред с множество конференции по темата са публикувани редица изследвания, които утвърждават въпроса за конституционната идентичност като една от централните теми на съвременния европейски конституционализъм. Поради това смятам, че тръдът на Мартин Белов е актуален и прави опит да запълни важна празнота в българската конституционна теория. Изследването, по своя характер, е интердисциплинарно. Поставените в него проблеми се намират в сечението между конституционното право, сравнителното конституционно право и европейското право. Авторът ни предлага многоаспектен анализ, който е приносен за историята и теорията на конституционното право, като в същото време ни дава възможност да се замислим върху проблеми, касаещи бъдещето на конституционното право и конституционализма в неговите национални, сравнителноправни и европейски измерения. Авторът е направил принципно правилен избор, като първо предлага теория за конституционната идентичност, в която да се изясни смисъла и съдържанието

на тази нова концепция, след което да се проследи историята на българската конституционна идентичност и накрая да се постави на дискусия ролята на конституционната идентичност като граничен феномен между националния и наднационалния конституционализъм.

В монографията „Българската конституционна идентичност“ кандидатът прави опит да проследи връзката между утвърдени понятия като национална идентичност, политическа идентичност, конституционна традиция, неизменяеми конституционни положения и конституционен консенсус и най-актуалните теоретични концепции в съвременния конституционализъм – конституционна идентичност, съдебен диалог, насрещни ограничения пред навлизането на международни и наднационални правни стандарти в националната правна система и др. Монографията „Българската конституционна идентичност“ е повод за дебат и актуализиране на класически понятия на конституционното право и конституционализма. Тя е носител на идеи, които в някаква степен могат да поставят в нова светлина централни принципи и институции на конституционното право.

Считам за принос съставянето на каталог с функциите на конституционната идентичност. Мартин Белов извежда система от функции на конституционната идентичност въз основа на едно широко разбиране за функционалността на правните понятия. Той разграничава легитимационна, гарантиска, свързваща, разграничаваща и разделяща, идеологическа функции, както и функция по конституционно-политическо самопознаване. Впрочем, използването на функционален подход от д-р Белов е типично за голяма част от неговите научни произведения, с което той продължава една позитивна тенденция в научните изследвания на Катедрата по Конституционноправни науки и изобщо на съвременната българска

конституционна теория за въвеждане и утвърждаване на функционалния подход в изследванията по конституционно и сравнително конституционно право. Трябва да се отбележи, че тази негова систематизация на функциите на конституционната идентичност бива сполучливо доразвита и надградена в статията му “The Functions of Constitutional Identity Performed in the Context of Constitutionalization of the EU Order and Europeanization of the Legal Orders of EU Member States”, публикувана в италианското научно списание “Perspectives on Federalism”.

Кандидатът основателно критикува липсата на достатъчно развитие на концепция за наша собствена национална конституционна идентичност, която може да бъде противопоставена на безкритичното заимстване на конституционни идеи, институции и образци от чужди правни системи. Поради това той посочва, че конституционната идентичност в България може да се изгради главно чрез стъпване върху конституционната традиция. В противен случай съществува реална опасност конституционната идентичност да бъде сведена до това, което Мартин Белов определя като „липсваща конституция“.

Авторът изследва и влиянието на наднационалния конституционализъм, глобализацията и европейската интеграция върху българската конституционна система и българската конституционна идентичност. Правилно се извежда ролята и значението на конституционната идентичност като червена линия пред прехвърлянето на конституционни правомощия на наднационални организации и техните институции и пред навлизането на международни и наднационални стандарти в българската конституционна и въобще в българската правна система. Мартин Белов заема мотивирана позиция, използва умело система от аргументи, чрез които

изследва най-новите тенденции, свързани с многостепенния конституционализъм и конституционния плурализъм.

В заключение, книгата „Българската конституционна идентичност“ е оригинална и актуална монография с характер на хабилитационен труд. Тя се опитва да постави важни за съвременния конституционализъм въпроси и предлага решения поне за тези от тях, които изглеждат разрешими.

Книгата „Финансов конституционализъм“ е друга монография, представена от Мартин Белов за рецензиране като хабилитационен труд в настоящия конкурс. Предложен е нов поглед върху същността на конституцията и конституционното право, върху съотношението между конституционализъм, политика и финанси и върху влиянието на определящи съвременността ни феномени – глобализация, криза на териториалността, финансов капитализъм и др. върху конституционното право. Книгата се опитва да придаде конституционно значение на финансите – публични и частни. Разгледани са съвременните тенденции в развитието на националния, сравнителния и европейския конституционализъм, провокирани от финансовата криза отпреди няколко години, довела до мащабна, но спорна реформа на публичните финанси и публичния дълг с конституционно измерение. Книгата извежда на преден план конституционните измерения на държавния бюджет, принципа на балансирания бюджет и редица институции за управление и контрол на публичните финанси – национална банка, сметна палата, финансово-бюджетни съвети и др. Безспорно достойнство на книгата „Финансов конституционализъм“, каквото впрочем бе отбелязано и при монографията „Българската конституционна идентичност“, е използваният от автора концептуален, интердисциплинарен и критичен подход.

Авторът основателно критикува нечувствителността на конституционното право към политическите въпроси за справедливото и ефективно управление на публичните финанси и към влиянието на корпоративните финанси върху политиката и съответно върху конституционализма в контекста на социалната държава. Освен това, д-р Белов счита че глобализацията и кризата на териториалността водят до социална безотговорност на финансовия капитал, която конституциите не възпрепятстват в достатъчна степен. Оттук следва и третата критика на автора, а именно свързана с недостатъчността и неадекватността на съществуващите конституционни механизми за справяне с тези проблеми. Независимо дали се приема тезата на автора за съществуване на самостоятелна финансова власт или въпросът се третира през традиционната схема на законодателната и изпълнителната власт, то проблемът за недостатъчността на институционалните отговори, които конституционното право дава на тези важни предизвикателства е обективен факт, точно констатиран и правилно проблематизиран от Мартин Белов. Одобрение заслужава стремежът на Мартин Белов да предложи теория за финансовия конституционализъм, която едновременно да даде насоки как да се съхрани парламентаризма и демократизма в контекста на набиращо сили глобално финансово управление и да послужи като рамкова теория (определяна от автора като „метатеория“) по отношение на отрасловите правни дисциплини.

Възгледът за конституционализма като триаспектен феномен, който е едновременно теоретичен, нормативен и емпиричен, не е безспорен от гледище на теорията на правния позитивизъм и на правния нормативизъм. Същевременно обаче един по-скоро философско-правен и социологико-правен подход към конституционализма и в частност към конституционните

основи на публичните финанси, би могъл да обогати научната ни дискусия и следва да бъде поощрен.

Полезно е разграничението, което Мартин Белов прави между финансовата конституция и икономическата конституция. Независимо дали тези понятия биха били възприети, както ни предлага авторът, или ще използваме понятията конституционни основи на публичните финанси и конституционни основи на икономиката, разграничението между тях безспорно е полезно както за теорията, така и за практиката в областта на конституционното право, но също и на финансовото право.

Препоръчвам на автора при по-нататъшна работа върху темата да надгради върху теоретичните и сравнителноправни изследвания, които той застъпва в книгата си „Финансов конституционализъм“ като ги доразвие с оглед на действащия български конституционен модел. Един такъв конституционноправен анализ на уредбата и функционирането на публичните финанси в България би бил наистина много полезен за реформа на нормативната уредба, а също така и за практиката.

Монографията „Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм“ е амбициозен проект на д-р Белов, защото авторът си поставя за цел да разгледа еволюцията на ключовите институции на държавата – държавен глава, правителство, министри и др., в четири важни за европейския конституционализъм държави (Белгия, Нидерландия, Германия и Австрия) както в нормативен, така и в идеен аспект. При това, авторът ни предлага анализ на възникването и развитието на тези институции през всички етапи на тяхното съществуване в посочените национални конституционни системи - от началото на XIX до

началото на XXI век. Този подход на Мартин Белов заслужава уважение, а резултатите са много убедителни.

Ползата от книгата за българското конституционно право се състои както в предлагането на нов възглед за разделението на властите, така и в изследването на логиката и причините за еволюция на европейските конституционни системи от монархически в републикански и от авторитарни в демократични. Книгата по убедителен начин показва кои са скритите и явни движещи причини за парламентаризирането и демократизирането на европейските конституционни системи и доказва, че те не се свеждат до правни реформи. Напротив, анализът на Мартин Белов непрекъснато ни показва, че конституционната уредба на парламентаризма и демокрацията са както причина за, така и следствие от еволюцията на мисленето и на политическата практика. На основата на конкретни исторически примери Мартин Белов демонстрира как нормативното и институционното измерение на конституционализма, парламентаризма и демокрацията е в неразривна връзка с неговото идейно измерение.

Съществен принос за теорията на конституционното и сравнителното конституционно право представляват няколко конкретни акцента от книгата „Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм“. Мартин Белов ни предлага интересен анализ на причините за късната конституционализация на Австро-Унгария, както и на факторите, допринесли за създаване на Конституцията на Австрия от 1934 г., стояща в основата на австро-фашизма. Точен в теоретичен, но и в социално-политически план е анализът на кризата на полупрезидентската република и на демокрацията в Германия в края на 20-те и началото на 30-те години на XX в. Той показва как конституционната система на Ваймарска Германия не

успява да се самозащити срещу възхода на авторитаризма и как е възможно една оригинална за времето си и теоретично добре разработена конституция като Ваймарската да се окаже инструмент в ръцете на проавторитарни елити.

От гледна точка на историята на българското конституционно право представлява особен интерес и анализът, който д-р Белов предлага на белгийския конституционализъм. Това е така, защото Конституцията на Белгия практически е прототип на нашата Търновска конституция, която безспорно е една от най-демократичните конституции за времето си, но не успява да реализира напълно парламентарно-демократичния си характер поради социални и политически причини. Именно затова анализът на еволюцията на белгийския, а в голяма степен и на нидерландския конституционализъм, може да бъде изследван в контраст спрямо българската конституционна реалност от времето на Търновската конституция.

Доколкото настоящият конкурс е за доцент по Конституционно, но и по Сравнително конституционно право, то считам че книгата „Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм“ е безспорно доказателство за умелото съчетаване на научните търсения на кандидата в двата аспекта на изследване – националния и сравнителноправния.

Бих препоръчал на автора да продължи да се занимава с темата за сравнителноправната уредба и сравнително-историческата еволюция на институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм. Това негово намерение е заявено в началото на книгата (стр. 11). Ще бъде полезно за българската конституционна теория, ако той успее да завърши заявената от него трилогия, посветена на темата, като ни предложи и останалите два книги от нея.

Книгата „Гражданското участие в политическия процес. Конституционноправни основи“ е израз на трайния интерес на Мартин Белов в областта на демократичния процес, конституционните предпоставки и възможности за участие на гражданите в политиката и конституционните основи на публичността и гражданското общество. Книгата е полезна за практикуващи юристи, консултанти в неправителствения сектор и за студентите, изучаващи Конституционно право. Това е така, защото притежава особена структура, изградена на основата на въпроси и отговори. Авторът задава важни и централни въпроси и им отговаря по ясен, аргументиран и разбираем начин. Накрая на книгата д-р Белов е публикувал и казуси в областта на политическите права на гражданина, които се използват с успех в семинарните занятия по Конституционно право.

Книгата е значима в контекста на интересите на Мартин Белов не само към пряката демокрация, но и към правните и по-специално конституционноправните граници на политическата свобода. В тази област на научно познание с голямо практическо значение авторът има и друга полезна и приносна разработка. Това е статията „Ограничители на партийния политически плурализъм в съвременния български конституционен модел“. В нея Мартин Белов определя същността на понятието за ограничител на политическия плурализъм и систематизира видовете ограничители на партийния политически плурализъм.

В представените научни трудове има и неточности, недобре аргументирани тези, случаи на самоцелна критика на съществуващата правна уредба, без да се сочат предложения за подобряването ѝ, както и необоснован отказ от встъпване в научна полемика. Понякога авторът използва твърде дълги изречения и твърде много чуждици, които излишно затрудняват

читателя без да допринасят за допълнително изясняване на смисъла и за подобряване качеството на анализа. Освен това, може да се препоръча на автора да използва повече нормативни аргументи, като демонстрира тезите си с повече позовавания на нормативната уредба и на съдебната практика. Тези слабости не са от естество да засегнат многобройните приносни моменти и безспорни достойнства в публикациите на кандидата. Анализът на научните постижения на д-р Белов категорично води до извода, че част от тях са новост в конституционноправната наука, обогатяват съществуващите знания в тази област на правната доктрина. Като цяло научните разработки се отличават с прецизност и задълбоченост.

Прегледът на преподавателската и научно-изследователската дейност на Мартин Белов показва, че са налице всички законови изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент” от кандидата в настоящия конкурс. Представените монографии и научни статии представляват значим принос за развитието на българската правната наука и заслужават положителна оценка.

Предвид направения анализ и изводите в настоящата рецензия относно научните трудове, представени в конкурса категорично стоя на мнението, че кандидатът гл. ас. д-р Мартин Белов отговаря на всички изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент”. Поради това и без каквото и да е колебание, с твърда убеденост препоръчвам на уважаваното Научно жури да вземе решение и да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет да избере главен асистент доктор Мартин Кирилов Белов на академичната длъжност „доцент” по Конституционно право (Сравнително

конституционно право) – професионално направление 3.6. Право, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки.

гр. София

С уважение:

15.03.2018 г.

/проф. д-р Пламен Киров/